

De zienswijze van de Gentse appelrechter werd bevestigd door het Hof van Cassatie. Het Hof oordeelde dat de quasi-immuniteit niet geldt *“voor derden die niet door de contractpartij met de uitvoering van diens hoofd- of bijkomende verbintenissen werden belast. Aldus kan degene die hulpzaken ter beschikking stelt van de contractpartij die hiervan gebruik maakt bij de uitvoering van haar verbintenissen, in de regel, niet worden beschouwd als iemand die de verbintenissen van deze contractpartij uitvoert en bijgevolg niet gelden als diens hulppersoon”*. De beroepsbeslissing hield dus stand.

Hof van Cassatie 13 februari en 9 maart 2020

VERBINTENISSEN UIT OVEREENKOMST

Gevolgen overeenkomsten ten aanzien van derden – Algemeen – Koop-verkoop – Kwalitatieve rechten

OBLIGATIONS CONVENTIONNELLES

Effets des conventions à l'égard des tiers – Généralités – Achat-vente – Droits accessoires

In een cassatiearrest van 13 februari 2020 (C.19.0047.N) boog het Hof van Cassatie zich over de mate waarin bepaalde accessoire vorderingen toch bij de overdrager van een goed kunnen verblijven indien hij er nog belang bij heeft.

De vennootschap A.I.M.C. had een vordering tegen een aannemer ingesteld wegens gebreken bij werken aan een onroerend goed. De aannemer stelde op zijn beurt een (tegen)vordering in tot betaling van bepaalde openstaande facturen. In eerste aanleg werd de vordering van A.I.M.C. afgewezen, en de tegenvordering van de aannemer gedeeltelijk toegekend. A.I.M.C. tekende dan ook hoger beroep aan, maar verkocht voor het instellen van het beroep het onroerend goed in kwestie. Voorts ging ze in vereffening.

Het hof van beroep te Gent wees de vordering van A.I.M.C. opnieuw af, deze maal omdat *“het onroerend goed thans eigendom is van een derde (...) en vreemd aan de vereffening”*. Hiertegen werd door A.I.M.C. cassatieberoep ingesteld.

Het Hof van Cassatie herinnerde eraan dat uit artikel 1615 BW volgt dat de overdracht van een zaak in beginsel ook de voor overdracht vatbare rechten omvat die zodanig nauw verbonden zijn met de zaak dat het belang bij die rechten afhankelijk is van de eigendom ervan. Hieruit volgt dat, behoudens andersluidend beding, enkel de overnemer de vereiste hoedanigheid en het vereiste belang heeft om de bedoelde rechten in rechte uit te oefenen. De vordering met betrekking tot verborgen gebreken inzake aanneming werd al in een eerder arrest als een dergelijk accessoir recht gekennmerkt (Cass. 29 februari 2008, C. 06.0303.F).

Dergelijke accessoire rechten gaan volgens het Hof wel degelijk in beginsel over wanneer de overdracht geschiedt na het instellen van de rechtsvordering. Toch stipuleert het Hof van Cassatie een uitzondering op dit beginsel, namelijk dat de *“rechten waarvan de overdrager nog steeds belang heeft deze uit te oefenen, niet worden geacht in de overdracht begrepen te zijn”*. Dit gold ook in het voorliggende geval: *“Wanneer de eigenaar een rechtsvordering instelt op grond van een ter zake van een zaak gesloten wederkerige overeenkomst en deze zaak nadien wordt overgedragen, dan behoudt de overdrager een belang bij de vordering indien deze mede strekt tot verweer tegen een krachtens die overeenkomst ingestelde tegenvordering.”* Het bestreden arrest werd dan ook vernietigd.

Ook de vereffening van A.I.M.C. ontnam haar volgens het Hof van Cassatie niet het recht om de vordering te vervolgen in hoger beroep. Een vennootschap wordt immers geacht na haar ontbinding verder te bestaan met het oog op vereffening, en zij kan alle rechten uitoefenen die zij voor haar invereffeningstelling kon uitoefenen, indien zulks de vereffening dient.

Het Hof van Cassatie bevestigde deze rechtspraak nogmaals in een arrest van 9 maart 2020 (C.19.0178.N).

Hof van Cassatie 30 januari 2019

VERBINTENISSENRECHT – ALGEMENE BEGINSELEN

Modaliteiten – Voorwaardelijke verbintenissen – Opschortende voorwaarde – Potestatieve voorwaarde
DROIT DES OBLIGATIONS – PRINCIPES GÉNÉRAUX
Modalités – Obligations conditionnelles – Condition suspensive – Condition potestative

In een arrest van 30 januari 2019 diende het hof van beroep te Antwerpen zich uit te spreken over de geldigheid van een aankoopoptie. In het contractuele document was opgenomen dat de betalingsverbintenis zou worden uitgevoerd nadat een krediet van 10.000.000 EUR werd bekomen bij een bankinstelling. Het hof van beroep achtte deze voorwaarde nietig omdat ze zuiver potestatief was.

In zijn arrest van 5 december 2019 (C.19.0220.N) vernietigde het Hof van Cassatie dit arrest. Het Hof van Cassatie herinnerde er daarbij aan dat krachtens artikel 1174 Burgerlijk Wetboek weliswaar iedere verbintenis die is aangegaan onder een potestatieve voorwaarde aan de zijde van degene die zich verbindt, nietig is. Dit geldt echter enkel voor de voorwaarde die uitsluitend afhangt van zijn wil, d.w.z. de zuiver potestatieve voorwaarde.

Het Hof van Cassatie vernietigde het bestreden arrest, aangezien de vervulling van de voorwaarde “nadat voormeld krediet van 10.000.000 EUR werd bekomen bij een

bankinstelling” volgens het Hof van Cassatie niet uitsluitend afhangt van de wil van de partij die zich verbonden heeft.

Cour de cassation 20 décembre 2019

DROIT CIVIL – PRINCIPES GÉNÉRAUX

Abus de droit

BURGERLIJK RECHT – ALGEMENE BEGINSELEN

Rechtsmisbruik

Dans un arrêt du 20 décembre 2019, la Cour de cassation a eu l’occasion de préciser quelles circonstances peuvent être prises en compte lorsque le juge apprécie l’existence d’un abus de droit.

L’acquéreur d’actions d’une société avait invoqué certaines garanties contractuelles à l’encontre des cédants, visant à obtenir un remboursement du prix. La cour d’appel de Liège avait rejeté la demande, au motif qu’elle constituait un abus de droit. Les éléments que l’acquéreur invoquait pour fonder son appel à la garantie, lui étaient en effet parfaitement connus lorsqu’il avait signé la convention de cession d’actions, et l’acquéreur savait pertinemment bien lors des négociations que certaines déclarations des cédants n’étaient pas conformes à la réalité. La circonstance que l’acquéreur avait en plus pris soin d’insérer dans la convention une clause qui lui permettait de faire appel aux garanties des cédants « *alors même qu’il pourrait connaître l’inexactitude des déclarations au terme d’une due diligence préalable à la cession des actions* », confirmait sa mauvaise foi.

La cour d’appel estimait que si les cédants avaient pu croire que l’acquéreur allait solliciter l’exécution des garanties, ce qui revenait à les obliger à restituer l’intégralité du prix, ils n’auraient jamais contracté avec l’acquéreur, de sorte que l’acquéreur « *commet un abus de droit en déjouant les attentes légitimes des cédants* ».

La Cour de cassation a toutefois cassé l’arrêt en statuant que « *si, dans l’appréciation des intérêts en présence, le juge doit tenir compte des circonstances entourant la mise en œuvre d’un droit né du contrat, il ne peut en revanche avoir égard à celles qui ont présidé à la naissance de ce droit* ».

Hof van Cassatie 9 maart 2020

VERBINTENISSENRECHT – ALGEMENE BEGINSELEN

Oneigenlijke contracten – Verrijking zonder oorzaak – Onverschuldigde betaling

DROIT DES OBLIGATIONS – PRINCIPES GÉNÉRAUX

Quasi-contrats – Enrichissement sans cause – Paiement indu

In een bestreden arrest van het Brusselse hof van beroep

werd uitspraak gedaan over een vordering tot terugbetaling van een onverschuldigde betaling. Het geschil had betrekking op een bijdrage voor het Fonds voor de gezondheid en productie van dieren, die geïnd was door een slachthuis t.a.v. de producent, en vervolgens doorgevoerd aan de Belgische Staat. De wettelijke basis voor deze bijdrageplicht (voor het verleden) werd in arresten van het Hof van Cassatie en het Hof van Justitie onrechtmatig geacht. Bijgevolg trachtte de producent zijn bijdrage terug te vorderen van het slachthuis. Het Brusselse hof van beroep wees de vordering af omdat de betaling reeds uit het vermogen van het slachthuis was verdwenen, en deze verarming te goeder trouw was nu het slachthuis in het kader van de toenmalige wettelijke regeling slechts handelde als een tussenschakel. Het hof van beroep wees daarbij op artikelen 1377, tweede lid, 1379 en 1380 BW, waaruit zou moeten volgen dat de accipiens enkel tot restitutie kan worden gehouden indien de betaling zich nog in zijn vermogen bevindt.

Een uitzondering op de terugbetalingsverplichting bij de ontvanger te goeder trouw is in het Burgerlijk Wetboek slechts uitdrukkelijk voorzien voor onroerende of lichamelijke roerende goederen (zie art. 1379 BW). Een belangrijke stroming in de rechtsleer nam dan ook aan dat de accipiens bij onverschuldigde ontvangst van een geldsom steeds gehouden is het nominaal bedrag terug te betalen, ongeacht zijn goeder trouw (zie bv. J. BAECK, *Restitutie na vernietiging of ontbinding van overeenkomsten*, Mortsels, Intersentia, 2012, p. 26). Het mag dan ook niet verbazen dat de vleesproducent cassatieberoep aantekende.

In zijn arrest van 9 maart 2020 (C.19.0216.N-C.19.0217.N) bevestigde het Hof van Cassatie echter de zienswijze van het hof van beroep. Vooreerst bepaalde het Hof van Cassatie dat de vordering uit onverschuldigde betaling een wettelijke toepassing is van het algemene rechtsbeginsel dat niemand zich ten koste van een ander mag verrijken. Vervolgens stelt het Hof van Cassatie “*dat de vergoedingsplicht uit ongerechtvaardigde verrijking, de verrijkte niet in een nadeligere positie mag brengen dan waarin deze zich zou bevonden hebben had de vermogensverschuiving niet plaatsgevonden. Is aldus de verrijking verminderd door omstandigheden die niet aan de verrijkte zijn toe te rekenen, dan wordt slechts rekening gehouden met het resterende gedeelte van de verrijking*”. Hieruit volgt dat in geval van onverschuldigde betaling, “*de ontvanger als verweer kan aanvoeren dat hij redelijkerwijze mocht vertrouwen op de rechtsgeldigheid van de betaling, hij het ontvangen bedrag heeft doorbetaald en tussen de ontvangst van de betaling en de doorbetaling een nauw verband bestaat*”. Dit is volgens het Hof van Cassatie “*onder meer het geval indien de onverschuldigd ontvangen som te goeder trouw werd doorbetaald in uitvoering van een op het ogenblik van de doorbetaling bestaande wettelijke verplichting daartoe*”.